Dokumentation

STORA LÄSPRISET 2025 0–5 ÅR

av Ann Nordberg

STORA LÄSPRISET

SFUB Sällskapet för folkundervisningens befrämjande

LÄRAR-stiftelsen

Kort om Stora läspriset

Stora läspriset delas ut till pågående projekt som främjar ungas läsförmåga. Priset instiftades 2023 av Lärarstiftelsen och SFUB, Sällskapet för folkundervisningens befrämjande.

Stora läspriset delas ut för arbete som bidrar till att utveckla barns och ungas läsande i förskola, skola eller i samhället generellt. Priset delas ut till en grupp, varav minst en måste vara legitimerad lärare. Prispengarna ska användas för att vidareutveckla och sprida projektet. Stipendiaterna utses av en expertgrupp efter ett nomineringsförfarande. Prisutdelningen äger rum på Bokmässan i Göteborg.

Priset är indelat i olika ålderskategorier och prissumman är 150 000 kronor per grupp. År 2025 delades tre priser ut i kategorierna arbete med barn 0–5 år, 6–11 år och 16–25 år. Pristagarnas läsfrämjande verksamheter har följts av en dokumentatör under året.

Vinnare 2025 i kategorin 0–5 år var förskollärarna Marina Lindgren, Marie Lundgren och barnskötaren Laura Krasniqi på på Enebackens förskola i Höörs kommun. De prisas för sina insatser i förskolan. Så här löd expertgruppens motivering:

”Priset tilldelas för en läsfrämjande verksamhet som börjar med de allra yngsta barnen i förskolan, ettåringarna, och fortsätter sedan upp genom åren. Barnen deltar i daglig läsning av böcker där de blir en del av berättelserna genom att samtala, uppleva och minnas böckerna med hjälp av en mängd olika uttrycksformer. Deras engagemang och intressen styr verksamheten. Det leder till att barnen kontinuerligt, i ämnesövergripande val av både skönlitteratur och faktaböcker, får ’leva’ böckerna med alla sina sinnen.”

Barnskötaren Laura Krasniqi, förskollärare Marina Lindgren och förskollärare Marie Lundgren. Foto: Magnus Sundberg.

Dokumentation av Stora läspriset 2025 i kategorin 0–5 år har gjorts av **Ann Nordberg**, docent i pedagogiskt arbete vid Institutionen för pedagogik och specialpedagogik vid Göteborgs universitet. Hon forskar om tidiga pedagogiska insatser för att främja barns språkutveckling.

Levande läslust hos barn i förskola i Höör

Förskollärarna Marina Lindgren, Marie Lundgren och barnskötare Laura Krasniqi på Enebackens förskola i Höör har skapat en genomtänkt läsfrämjande verksamhet för barnen redan från tidig ålder. Deras läsfrämjande arbete är förankrat i förskolans dagliga arbete och i fokus är framför allt barn i åldrarna 1–3 år. Idén att arbeta med böcker tillsammans med barnen föddes hos lärarna när de märkte att barnen själva fördjupade sig i innehållet i de böcker som lärarna läste för dem.

Lärarna på förskolan lyssnar lyhört till vad barnen visar intresse för, i de böcker som är aktuella på förskolan. Sådant intresse skapas ofta med hjälp av konkreta föremål. Ett exempel på detta var när barnen läste boken ”Knacka på” av Anna Clara Tidholm (2016). Barnen hade då blivit intresserade av olika saker som de såg på bilderna i boken. Utifrån bokens innehåll plockade lärarna ihop olika konkreta föremål med inspiration från bokens innehåll och la dessa i en väska. Väskan fanns därefter tillgänglig i barnens fysiska miljö så att de kan skapa lekar och utforska mer utifrån väskans innehåll. Barnens lekar kan då innehålla sådant som barnen själva uttryckt att de tycker är intressant och roligt och böckernas innehåll avspeglas sedan i deras lekar.

Förskolans läroplan används som utgångspunkt i arbetet med att inspirera barnen att leka utifrån de böcker som de läser. Barnen leker utifrån innehållet i de böcker de samtalat om tillsammans med sina lärare. Det är helt i linje med läroplanens mål, det vill säga att erövra ett nyanserat talspråk och ordförråd och leka med ord som finns i böckerna. Barnen får även många tillfällen att berätta om bokens innehåll för varandra och uttrycka sina tankar och kommunicera med andra om bokens innehåll i olika sammanhang. Exempelvis kan de sätta upp sin dokumentation utifrån böckernas innehåll på en så kallad ”reflektionsvägg”. Dit kan barnen gå och återuppleva innehållet i boken genom att betrakta och ibland berätta om sin dokumentation om en bok som de tycker om och som nu är uppsatt på väggen.

Hur böckernas innehåll görs levande

Att levandegöra en boks innehåll kan göras på många olika sätt och på förskolan hos pristagarna i Höör finns flera exempel på hur det går till i deras verksamhet. De har bland annat arbetat med en grupp barn (1–2 år) där undervisningen har handlat om att röra kroppen. Då väljer de böcker med innehåll som kan kopplas till barnens rörelselekar. De skapar också egna bilderböcker utifrån böcker de tycker om och där figurerna i boken, och även barnen själva, utför olika rörelser. Barnen tillverkar dessutom egna bilderböcker utifrån sina favoritböcker för att genom dem öppna upp för olika samtal om dem.

En ytterligare beskrivning av hur en boks innehåll levandegörs på förskolan är när en grupp barn (2–3 år) utgår från en bok som handlar om olika figurer och deras färgrika rum (”Blorpen och alla färgerna” från 2026). Boken handlar om en liten nyfiken sagofigur som gillar att upptäcka olika saker och hälsar på olika figurer, ofta olika djur, och ser vad som händer i deras färgsprakande rum. Barnen inspireras i sina lekar genom att de tillsammans med lärarna läser och samtalar om boken som handlar

om färger. Efter att de läst om färger väljer de rekvisita som har olika färger såsom exempelvis tyger i olika färger som de dekorerar vissa rum med.

Lärarna kopplar dessutom annan litteratur till undervisningen såsom böcker som handlar om färger, figurer eller djur. De har exempelvis läst om en mask som var röd och då behövde de komplettera med olika typer av litteratur om maskar. ”Bockarna Bruse” är en annan saga som många av barnen tycker om att läsa om och innehållet i den sagan sprids sedan till en rad olika aktiviteter på förskolan. Vid måltiden på förskolan ser en del barn gaffeln som de använder när de äter som bron i sagan om Bockarna Bruse. Att haka på här med att fortsätta prata om sagan blir då ett bra gemensamt uppslag att ta upp vid samtalen de har vid måltiden. Ofta kommer det fram hur rädda de är för sagans troll som bor under bron.

Planerad interaktiv högläsning genomförs regelbundet i en annan grupp av barn (3–4 år) på förskolan. Det innebär att lärarna i förväg planerar hur de ska föra ett samtal om boken som de just har läst tillsammans med barnen. Exempel på frågor som de ställer till barnen angående bokens innehåll är ”Vad händer?” ”Vad ser vi?”. Andra läsfrämjande och språkutvecklande aktiviteter som de genomför i anslutning till en aktuell bok är att brevväxla med bokens huvudfigurer. Om en bok däremot handlar om att hitta en skatt, så har barnen fått skapa egna skatter av olika material och berättat om hur de har tillverkat dem och jämfört dem med sina egentillverkade skatter med den de har läst om i boken. Om det förekommer djur i en bok som de läser, blir det viktigt att leta upp faktaböcker om just de djuren som finns med i boken.

Barnen har dessutom egna skriv- och ritböcker som de använder i samband med de böcker som de läser. Det är ett bra sätt för lärare att få inblick i vad som fångat barnens intresse i den lästa boken.

Barnen återskapar innehållet från en bok genom att exempelvis lämna en egentillverkad skatt i en liten skattkista.

Barnen återskapar vad de läst om, i detta fall daggmaskar, genom att själva tillverka objekt från boken i olika material.

Böcker levandegörs genom estetiska uttryck

På förskolan använder barnen en rad olika estetiska uttrycksformer för att de ska få en djupare förståelse för vad en bok handlar om. Det kan röra sig om att rita eller skriva något i den personliga rit- och skrivboken som barnen använder för att samla på sådant de tycker är intressant från böckernas innehåll. Det kan också handla om att ta foton, göra skulpturer där barnen lockas att hämta inspiration till sina verk från böckerna de har tagit del av. Det kan också handla om musik och sång som har anknytning till böckerna som barnen har kommit i kontakt med. Ett annat sätt är att dramatisera utifrån vad böckerna handlar om. Barnen kan exempelvis dramatisera sagan om Bockarna Bruse på sina alldeles egna sätt. Andra uttrycksformer är att dansa och röra sig utifrån vad böckerna handlar om. Kanske någon av bockarna Bruse vill dansa balett?

Att skapa en läsvänlig fysisk miljö

På pristagarnas förskola finns en genomtänkt strategi för att erbjuda barnen en fysisk miljö som främjar barnens intresse för böcker och läsning. Några exempel på hur den fysiska miljön anpassats för att främja barnens bokintresse:

- Barnen har tillgång till kokböcker när de leker i köksvrån.
- Lämpliga bekväma läsvänliga möbler har köpts in av pristagarna för barnen att sitta i när de tittar och läser i böcker. De kan välja på att sitta i sköna fåtöljer, stolar, sittkuddar och mattor på golvet när de ägnar sig åt olika läs- och bokaktiviteter.
- Lärarna använder flanosagor med bilder som de sätter upp på en tavla för att kunna illustrera böckernas innehåll.
- Det finns en skattkista placerad på förskolan där barnen lämnar brev som de har skrivit till huvudfigurerna i de böcker som de läser.

Ytterligare en konkret läsfrämjande del av barnens fysiska miljö och tillvaro är att de regelbundet får besök av ett rullande bibliotek: bokbussen. Barnens besök i bokbussen har inspirerat barnen att själva bygga en bokbuss av olika material. De har också visat upp sin egentillverkade bokbuss för bokbussens bibliotekarie och de har även lagt upp bokbussen i ett inlägg på Instagram.

Ett läsvänligt inrett utrymme för barnen att använda.

Här en bokbuss som barnen har tillverkat själva.

Systematiskt arbete med läsfrämjande insatser

Ett systematiskt arbetssätt används av lärarna på förskolan i Höör för att följa upp det läsfrämjande arbetet. Det är ett arbete som de dessutom förankrat i mål från förskolans läroplan. En rad olika språk – och läsfrämjande aktiviteter genomförs på förskolan som utgår och inspireras av de teman och ämnen som barnen arbetar med just då.

I början av en period kan de exempelvis arbeta med begreppet rörelse på olika sätt och utifrån arbetslagets reflektioner planeras vad de kan erbjuda barnen i form av material och aktiviteter med anknytning till rörelse. Beslut som tas handlar om hur de ska arbeta och det kan exempelvis röra sig om vilket material de ska använda. De arbetar sedan vidare med rörelse på en rad sätt och efter cirka sex veckor följer de upp hur barnen arbetat och lekt utifrån ett tema eller begrepp, i detta fall, var temat rörelse. I en sådan uppföljning kan de komma fram till att de ska fortsätta utforska rörelse på ännu fler sätt än vad de gjort tidigare. Olika material används då för att undersöka vad som händer med kroppen när de snurrar. Vidare utvärderar pedagogerna vad deras undervisning om rörelse har resulterat i hos barnen. Därefter hittar de nya sätt för

barnen att utforska rörelse exempelvis genom att barnen rullar och snurrar på olika sätt både inomhus och i utemiljö. Många olika böcker om det aktuella temat finns med i undervisningen och de sätter upp bilder på väggen som utgår ifrån att snurra och röra på kroppen och de samtalar om detta ämne hela tiden.

Projektet utvärderas även i det systematiska kvalitetsarbetet (SKA) varje vecka. SKA – arbetet handlar om att kontinuerligt planera, följa upp, analysera och utveckla utbildningen för att säkerställa att barnen ges bästa möjliga förutsättningar för utveckling och lärande (se Skolverket, 2026; https://www.skolverket.se/styrning-och-ansvar/styrning-och-kvalitetsarbete/systematiskt-kvalitetsarbete).

Lärarna undersöker hur de ska kunna fortsätta att utmana barnen runt det beslutade ämnet rörelse. De regelbundna utvärderingarnas fokus ligger på hur barnen utvecklas och utmanas genom den undervisning de erbjuds. Dessutom görs utvärdering av arbetslagets egen undervisning där, de ställer reflekterande frågor exempelvis om de kan se att de uppmuntrat barnen att reflektera över det aktuella ämnet. De har också en kollegial diskussion om hur de kan koppla sitt arbete till vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Läsfrämjande arbete på vetenskaplig grund

Det finns en avsevärd språkutvecklande dimension i det läsfrämjande arbetet som lärarna genomför på förskolan i Höör som är starkt förankrat i aktuell forskning om hur barns språk främjas. Att locka barn att samtala och berätta om böcker, som de gör på förskolan, ger många tillfällen för barnen att utveckla sin berättarförmåga och utöka sitt ordförråd. Att dessutom använda böcker flexibelt i en rad olika aktiviteter där både barn och lärare generaliserar innehåll i böcker till många olika situationer. Det är helt i linje med etablerad forskning om vad som främjar barns språkutveckling (se exempelvis forskningsöversikt av Hadley m.fl., 2023). Arbetslaget i förskolan i Höör agerar på ett medvetet läs- och språkfrämjande sätt och detta tillvägagångssätt har även blivit en integrerad del av undervisningen. Att barn i vardagen möts av ett genomtänkt språkutvecklande förhållningssätt från sina lärare i förskolan har stor betydelse för deras språkutveckling och för deras kommande läs- och skrivutveckling (Rand & Morrow, 2021).

Spridning av det läsfrämjande arbetssättet

Lärarna i förskolan i Höör har även delat med sig och inspirerat andra utanför sin egen förskola genom att de har föreläst om sitt strukturerade arbete för sina kollegor i närliggande arbetsområden. Exempel på läsfrämjande inspirationsaktiviteter är att anordna en workshop om hur man läser ihop med barn och som letts av extern föreläsare. Utöver detta har de skapat kapprumsbibliotek för att inspirera barnens läsande av böcker och engagera vårdnadshavare att läsa böcker tillsammans med sina barn i hemmen. I övrigt när det gäller den läsfrämjande miljön på förskolan har de även spridit kunskap om att ha ”temalådor” med exempelvis insekter, fåglar, fordon med tillhörande passande litteratur och/eller rekvisita. De finns utplacerade i förskolans rum för att locka barnen till samtal om olika ämnen. Barnen ska ha nära tillgång till böcker som handlar om aktuella ämnen som de arbetar med just då för att locka till fler samtal mellan både barn och ihop med lärarna. De har också sett att flanotavlor är bra för att illustrera sagor och berättelser. Även handdockor är ett bra redskap för att illustrera vad de läst. Allt detta är exempel på hur läsmiljön kan förstärkas i förskolans olika miljöer.

Ett annat sätt som lärarna i Höör använt är att de har packat och färdigställt väskor fyllda med böcker, material till flanosagor och annat som inspirerar till berättande och språkutveckling. Lärarnas förhoppning är att dessa väskor, som de låter andra arbetslag få tillgång till, ska förenkla för ännu fler lärare att skapa meningsfulla stunder av läsning och samtal – var de än befinner sig.

Kapprumsbibliotek för att inspirera barnens läsande och engagera vårdnadshavare att läsa böcker tillsammans med sina barn.

Väskor fyllda av läsinspiration för både lärare och barn.

Tips och inspiration för språk- och läsfrämjande undervisning

Undervisningen på förskolan i Höör genomförs på ett systematiskt sätt utifrån utvalda böcker. Detta arbetssätt skapar läslust och intresse för att läsa hos barnen och dessutom är det ett utmärkt sätt att arbeta språkutvecklande tillsammans med barnen (se exempelvis Tomasello, 2003).

Pristagarna i förskolan i Höör har följande råd till kollegor på andra förskolor som vill påbörja ett liknande strukturerat sätt att arbeta läsfrämjande:

- Börja med att se över vad ni redan har i form av böcker, rekvisita och material. Är det passande material för att få i gång samtal, berättande och framför allt intresse hos barnen?
- Genomföra olika typer av språk- och läsfrämjande aktiviteter som lockar till samtal, berättande och lek: skapa egna skatter, göra självporträtt, bygga hinderbanor och samtala om när de byggs och även före och efter de har använts, stötta barnen att göra rollekar utifrån lästa böcker och där de kan utveckla sitt språk, skapa djur och figurer från lästa böcker i olika material (exempelvis lera, papier maché, återbruksmaterial)
- För övrigt rekommenderas att förstärka så många miljöer som möjligt i förskolan med böcker och att inreda flera inbjudande läsmiljöer.
- En förutsättning är att ha stöd från ledning och rektor för ett språk- och läsfrämjande arbete. Lärarna i Höör uppger att de har fått möjlighet att planera sitt läsfrämjande på arbetstid och även använda kompetensutvecklingsdagar till att föreläsa och berätta om sitt arbete. De har exempelvis delat ut väskor som innehåller språk- och läsfrämjande material för att inspirera kollegor att komma i gång med ett liknande arbete.
- Sist men inte minst, tipsar pristagarna i Höör om att våga bjuda på sig själv som lärare. Att vara nyfikna tillsammans med barnen i deras lek utifrån böcker och vara med i utforskandet och i lek med att utveckla sitt språk.

Exempel på skönlitteratur som pristagarna i Höör har använt i sitt läsfrämjande arbete:

- Knacka på av Anna Clara Tidholm (2016).
- Blorpen och alla färgerna av Johan Carling (2026).

Att läsa mer om att arbeta språkutvecklande på vetenskaplig grund i förskolan:

• Hamilton, H. (2026). Språkutvecklande förskola – Från rim och ramsor till reflektion. Ifous rapportserie 2026:1.

• Nordberg, A. (2023). Språkutveckling på gång! Möten som får barns språk att växa. Lärarförlaget. https://lararforlaget.se/forskola/bocker/sprakutveckling-pa-gang/

• Rönnerman, K. & Nordberg, A. (2022). Språkstöd i förskolan genom aktionsforskning. En introduktion till ELSA-modellen. Lärarförlaget. https://lararforlaget.se/forskola/bocker/sprakutveckling-pa-gang/

• Skolverket, 2026; https://www.skolverket.se/kompetensutveckling/stod-i-arbetet/spraktradgarden---folj-upp-barns-sprakutveckling-i-forskolan

Forskning om att arbeta språkfrämjande

• Hadley, E. B., Barnes, E. M., & Hwang, H. (2023). Purposes, places, and participants: A systematic review of teacher language practices and child oral language outcomes in early childhood classrooms. Early Education and Development, 34(4), 862–884. https://doi.org/10.1080/10409289.2022.2074203.

• Nordberg, A. (2019). Support of language and communication in the 'Tambour situation' in Swedish preschools. Early Child Development and Care, 191(5), 699–712.

• Rand, M. K., & Morrow, L. M. (2021). The contribution of play experiences in early literacy: Expanding the science of reading. Reading Research Quarterly, 56 (S1), 239–S248. https://doi.org/10.1002/rrq.383

• Riad, R. (2024). Exploring language skills and well-being in inclusive preschools. The impact of a dialogic reading intervention. [Doktorsavhandling, Karolinska Institutet]

• Rowe, M. L., & Snow, C. E. (2020). Analyzing input quality along three dimensions: interactive, linguistic, and conceptual. Journal of Child Language, 47(1), 5–21. https://doi org/10.1017/S0305000919000655